

RANKU ja KOTOMA -hankkeiden ohjausryhmän 9. kokous

Aika: Tiistaina 5.12.2017

Paikka: Virastotalo, kokoustila Airisto, 3. krs, Itsenäisyydenaukio 2, Turku

Videoyhteydet: ELY virtuaalihuone 27

Läsnä: Aino Launto-Tiuttu, MTK Varsinais-Suomi
Anni Karhunen, VARELY Y
Arja Nykänen, YM
Elina Liinaharja, MTK Satakunta (etäyhteydellä)
Mikko Rahtola, LUKE (etäyhteydellä)
Mirja Koskinen, VARELY Y
Seppo Jaakonmäki, VARELY E
Sanna Tikander ja Sami Talola / RANKU-hanke
Mikko Jaakkola ja Pekka Parkkila / KOTOMA-hanke

Poissa: Marja-Liisa Tapio-Biström / MMM, Paavo Myllymäki / MTK-Varsinais-Suomi, Markku Pärssinen / MTK Satakunta, Minna Tolonen / Gasum, Ville Keskiarja / MMM, Miira Riipinen / Kuntaliitto ja varajäsen Liisa Vainio / Turun kaupunki, Pasi Nummela / ProAgria Länsi-Suomi, Annika Heikola / Mynämäki, Airi Kulmala / MTK (KOTOMA-hankkeen osalta), Sini Wallenius / MMM (KOTOMA-hankkeen osalta)

1. Kokouksen avaus ja läsnäolijoiden toteaminen

Puheenjohtaja Arja Nykänen avasi kokouksen klo 9.35 ja tehtiin ohjausryhmän jäsenten lyhyt esittely. Ohjausryhmän kokoonpanossa on tapahtunut muutoksia; Gasumin edustajana hankkeiden ohjausryhmässä toimii Minna Tolonen ja VARELYn Y-vastuualueen toisena edustajana toimii Anni Karhunen. Myös RANKU-hankkeen kokoonpanossa on tapahtunut muutoksia, kun Kaija Salmela ja Julia Ajanko ovat jääneet pois RANKU-työstä. Todettiin muutokset. *Ohjausryhmän kokouksen jälkeen sihteerin esityksestä puheenjohtaja päätti, että jatkossa toisena pöytäkirjantarkastajana toimii Anni Karhunen.*

2. Asialistan hyväksyminen

Hyväksyttiin muutoksitta.

3. Keskustelu edellisen kokouksen (19.9.2017) pöytäkirjasta

Pöytäkirjantarkastajat ovat hyväksyneet edellisen kokouksen pöytäkirjan 19.9.2017 ja pöytäkirja on allekirjoitettu. Ei ollut tarvetta keskustella pöytäkirjasta.

4. RANKU-hanke

Sanna Tikander esitteli RANKU-hankkeen toimintaa ja tuloksia. Esitys on pöytäkirjan liitteenä 1. RANKU-hanke päättyy 31.12.2017. Hankkeen loppulaskutus tehdään 5.1.2018 mennessä ja raportointi YM:lle 15.12.2017 mennessä. Loppuraportin kirjoitus on käynnissä. Hankkeen toimenpiteet, pilotit, tulokset ja toimenpide-ehdotukset esitellään loppuraportissa ja hankkeen nettisivuilla. Lisäksi hankkeessa tuotetaan vielä Ravinneneutraalin tallin -esite, joka on suunnattu hevostallitoimijoille ja kuntaorganisaatioille. Hankkeen tapahtumat on koottu verkkosivuille www.ymparisto.fi/ranku

- Ravinneneutraalin kunnan askeleet ja toimintamalli ovat hankkeen keskeisiä tuloksia.

- Loppuseminaari pidettiin 1.11.2017 yhdessä Ruokopelto- ja Järki lannoite -hankkeiden kanssa. Tilaisuuteen suunniteltiin oma grafiikka Suomi100 hengessä. Useita eri alojen asiantuntijoita kutsuttiin puhujiksi. Seminaari videoitiin ja esitykset löytyvät RANKUn verkkosivuilta. Hankkeita osallistui tilaisuuden hanketorille runsas 20. Torille tehtiin myös lupausseinä, johon osallistujat kirjjasivat omia lupauksiaan ravinnekierätyksen edistämiseksi. Ruokapöydissä oli esillä pöytäseisotat: tietoiskuja ravinnekierätyksen teemoista. Tiedotus toteutettiin suomeksi ja ruotsiksi. Tilaisuudessa oli noin 180 osallistujaa ja lisäksi 30 verkossa. Kustannukset olivat kohtuulliset, n. 59 €/hlö. Seminaarin jälkeen toteutettiin verkkoavoriini. Raportti siitä lähetetään myös ohrylle, kun se saadaan. Seminaarin kaikki aineistot löytyvät RANKUn verkkosivuilta. Tilaisuudesta on saatu pääosin hyvää palautetta. Verkkoavoriinien tuloksissa esiin nousivat mm.: lietteiden haitta-aineet ja se, että kaikesta huolimatta ravinteiden kierrätyksen tulevaisuus nähtiin positiivisena.
- RANKU-hankkeen tuloksia ja toimenpide-ehdotuksia
 - Hankkeessa pyrittiin positiiviseen ja kannustavaan toimintatapaan ja viestintää toteutettiin paljon.
 - Hankkeessa määriteltiin ravinneneutraalin kunnan toimintatapa ja luotiin toimintamalli jatkokäyttöä varten. Uutta brändiä kunnat eivät olleet halukkaita vastaanottamaan, joten sellaista hankkeessa ei toteutettu. Useat kunnat ovat olleet kiinnostuneita tulemaan mukaan toimintamallin toteuttamiseen.
 - Hankkeessa suunniteltiin erilaisia ravinteiden tuottajien ja käyttäjien yhteistyötapoja. Kehittämistoimia tehtiin yhdessä pilottikuntien kanssa niiden aktiivisuuden mukaan, joten toimien määrä eri kunnissa vaihteli hankkeen aikana. Kuntien hankeyhteistyöhön vaikutti paljon se, miten ylempi porras suhtautui hankkeeseen. Jos kuntapalavereissa oli laajasti eri toimijoita, asiat etenivät paremmin.
 - Ravinneneutraalin kunnan määrittely ja askeleet ovat valmiit. Opas kunnille on työn alla konsultilla.

Keskusteltiin hankkeesta ja jatkotoimenpiteistä.

- Todettiin, että on hyvä, että toimintamallissa arvioidaan myös askeleiden vaikuttavuutta. Todettiin myös, että tehtyjen toimenpiteiden seuranta on tärkeää. Se usein jää vähemmälle. Todettiin myös, että yleisestikin toimintakulttuurin on muututtava kokeilulle suopeammaksi, on uskallettava kokeilla ja täytyy olla lupa myös epäonnistua.
- Oppilaitokset eivät olleet erityisesti hankkeen kohderyhminä. Keskustelussa tuotiin esille, että jatkossa erilaiset oppilaitokset tulisi vahvemmin ottaa mukaan erilaisiin ravinnekierätyshankkeisiin. Etenkin nuoren polven asenteisiin tulisi pyrkiä vahvemmin vaikuttamaan.
- Kesällä tehty RAKI-hankehakemus ei mennyt eteenpäin. Nyt on haettu määrärahaa puoleksi vuodeksi kuntien sitouttamiseksi toimintamallityöhön ja strategiatason kehittämistyöhön. Todettiin, että kysyntää RANKU-ajatuksille kunnissa on ollut. Jatkohankkeen tarkoitus on myös aktivoida kuntia hakemaan itse hankkeita ravinnekierätyksen edistämiseksi ja kehittämään itse toimintaa edelleen. Todettiin, että RANKU-toiminnan valtakunnallinen tunnettuus on tärkeää. Sitä tulee edistää jatkossa.
- Tuotiin esille, että tulevaisuudessa jätevesilietteiden käyttö ja siihen liittyvät riskit tulevat nousemaan keskusteluun yhä enemmän ja niistä on saatava uutta tutkimustietoa ja tietoa on popularisoitava kaikkien ymmärrettävään muotoon enemmän. Todettiin, että uusia ratkaisuja jätevesilietteiden riskien ratkaisemiseksi on aktiivisesti etsittävä ja otettava käyttöön mm.: kalvopuhdistus ja otsonointi. Todettiin, että ongelmakenttä voidaan jakaa kahteen osaan; 1. EU:ssa tasolla tehtävä lääkeaineisiin ja kemikaalien käytön vähentämiseen tehtävä työ 2. kansallinen teollisuuslaitosten jätevesiin vaikuttaminen. Mm. ELYn vesiyksikkö on esittänyt hanketta, jossa selvitetään keinoja joilla voitaisiin ohjata teollisuuslaitosten haitallisia aineita muualle ennen jv-putsaria.

5. KOTOMA- hanke

Pekka Parkkila esiteli KOTOMA-hankkeen toimintaa. Esitys on pöytäkirjan liitteenä 2.

KOTOMA -hanke jatkuu 30.6.2018 asti. Väliraportointi ja laskutus jaksolta 2 toteutetaan 15.12.2017 mennessä.

- Hankkeen ajankohtaiset kuulumiset
 - Vesiensuojelumenetelmien analyysiesitteistä on valmiina 5 kpl. Joulukuun aikana kaikki analyysit kootaan yhteen ja tehdään KOTOMA-työkalu toimivaksi ja muokataan analyysiesitteitä tarvittaessa.
 - Väliraportissa esitellään valmistuneet analyysiesitteet, muttei vielä valmista KOTOMA-työkalua.
 - KOTOMA:n nettisivuja päivitetään tarpeen mukaan. Sivulla esitellään hankkeen pilottialueet ja paikkatietoanalyysissä tarkasteltavat vesiensuojelumenetelmät.
 - Tulevaan ELY:n uutiskirjeeseen kirjoitetaan juttu hankkeen paikkatietoanalyysistä ja tulevista tapahtumista ja toimenpiteistä
 - Hankkeen talous on hallinnassa. Omarahoitusosuutta on käytetty runsaasti ja keväälle ostopalveluihin on hyvin varaa. Mm. yhteistilaisuuksia MTK:n kanssa on tulossa
 - Vesiensuojelumenetelmien analyysiesitteistä on valmiina 5 kpl: Lannan levitys, Suojavyöhykkeet, Säätosalaajitus, Kipsin levitys ja Biohiilen levitys. Analyysit määrittävämille pelloille voidaan ko. toimenpidettä suositella. Ideana on myös, että viljelijät voivat käyttää KOTOMA-työkalua suunnittelutyökaluna, mutta aluksi työkalu on enemmän viranomais- ja neuvontakäytössä.
 - Analyysityön ongelmina ovat olleet mm. erilaiset tekniset ongelmat: keskimääräinen etäisyys on vaikea määrittää ja käyttää. Ehkä se joudutaan hylkäämään, tai hyväksytään tietty virhemarginaali sen käytössä. Myös valuma-alueet pitäisi saada määriteltyä tarkemmin. Myös lähtöaineistossa on ollut ongelmia: MAVI:ta saatu aineisto on osin puutteellista (kasvulohkotiedot) eikä veden korkeuksista ole kattavaa paikkatietoaineistoa saatavilla.
 - Paikkatietotyö hankkeessa alkaa olla pääosin valmis. Aineistoa voidaan vielä tarkentaa muun työn ohella jatkossakin. Keväällä hankkeen työ siirtyy paikkatiedosta mm. viestintään.

Keskustelu

- Todettiin, että nyt kun hankkeen mallinnustyö alkaa olla valmis, on panostettava runsaasti viestintään ja tiedottamiseen yleisesti.
- Tuotiin esille, että kaltevuusmalli ei huomioi ”väärinpäin” kaltevia lohkoja. Eli, jos pelto viettää vesistöä pois päin (mm. pengerrytyt lohkot). Todettiin, että tällainen virhemahdollisuus mallissa on. Kauempana vedestä olevien lohkojen kaltevuuteen malli reagoi, koska se huomioi lohkon etäisyyden vesistöön, ei pelkästään kaltevuutta.
- Tuotiin esille, että vuoden vaihteen jälkeen KOTOMAn työkalun testaaminen Pirkanmaalla alkaa ja kevään 2018 painopiste hankkeessa tulee olemaan toimintamallin kehittämisessä ja viestinnässä: keväälle on sovittu 3 esitystä ja tavoitteena tuottaa myös valtakunnallisia lehtijuttuja.
- Koulutusosiossa koulutetaan mm. ELYn paikkatietohenkilöt mallin käyttäjiksi.
- Todettiin, että käytännön kannalta tulisi keväällä miettiä tarkemmin mallin pilotointia näkyvästi ja tiedottaa siitä laajasti. Todettiin, että käytännön pilotointiin tämän hankkeen aikana ei ole resursseja.
- Pohdittiin, että huomioiko malli kasvipeitteisyyden vaikutusta. Todettiin, että mm. liukoisen fosforin vaikutus ei tule huomioitua.
- Todettiin, että hanke on hyvin mielenkiintoinen ja se on lähtenyt liikkeelle hyvin. Mallin lanseeraus vaatii kuitenkin vielä runsaasti työtä.
- Pohdittiin, että miten mallin hyöty kanavoituu viljelijöille. Todettiin, että mm. erilaisten neuvontaorganisaatioiden kautta malli tulee auttamaan myös viljelijöitä. Mallia työstetään yhtälailla hallinnolle, neuvojien käyttöön, kuin niille viljelijöille, jotka sitä itse haluavat käyttää. Työkalu mahdollistaa eritasoisia tarkasteluja (mm. maakunta, muu alue ja tilataso).

- Todettiin, että mallia voidaan käyttää nykyisen maaseutuohjelman ja sen toteutuneiden toimenpiteiden vertailuun. Malli voisi olla yksi uuden ohjelmakauden suunnittelun työkalu esim. tavoitteiden asettelussa ja toimenpiteiden kohdentamisessa.

7. Muut asiat

Keskusteltiin ohjausryhmän kokoonpanosta jatkossa. RANKU-hanke loppuu, ja 6kk jatko toteutetaan mahdollisesti erillismäärärahalta. Siihen ei ole pakko perustaa ohjausryhmää. Todettiin, että jatkossa KOTOMA-hanke huolehtii ohjausryhmän kokousten koolle kutsujana ja pitää muutenkin yhteyttä ohjausryhmään tarvittaessa. Ohjausryhmän sihteerinä jatkossa toimii Mikko Jaakkola (Varely / KOTOMA) ja puheenjohtajana jatkaa Arja Nykänen. Kevään kuntien ravinnekierrätystyön etenemisestä tiedotetaan myös tätä ohjausryhmää.

Tuotiin esille, että MMM on aloittanut selvityksen maatalojen mahdollisuuksista toimia liikennebiokaasun tuottajina ja myyjinä. http://mmm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/biokaasua-tankkiin-maatalouden-liikennebiokaasun-tuotanto-ja-jakelu-selvitetaan

Tuotiin esille myös, että Luomumpi Varsinais-Suomi -hanke on saanut maaseutuohjelmasta rahoituksen vuosille 2018-2020 (tiedonvälityshanke).

8. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään maaliskuussa keskiviikkona 21.3.2018 klo 9-11 Virastotalolla Turussa. Kutsu, asialista ja tarkemmat ohjeet videoyhteyksille lähetetään lähempänä kokousta.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.35.

Allekirjoitukset:

Arja Nykänen
YM
Puheenjohtaja

Pöytäkirjan tarkastajat

Sanna Tikander
RANKU-hanke, VARELY
Sihteer

Seppo Jaakonmäki

Anni Karhunen

JAKELU: Ohjausryhmän jäsenet ja varajäsenet